

פסחים קיז. (תחילת העמוד) עד קיז: (המשנה בתחתית העמוד)

ביאורי מושגים

הלל - בסוגייתנו מופיע חיוב הלל בשלושה תרחישים: 1. בחגים, 2. כשנושעים מצרה, 3. כשמתמודדים עם צרה. הקשר בין ההלל להתמודדות עם הצרות (ולא רק להודאה על נס) מתעצם לנוכח קביעותיהם של הרבה חכמים לפיהם ההלל חובר בזמן צרה כשעם ישראל פנה לקדוש ברוך הוא ואמר לו 'לא לנו' ורוח הקודש ענתה 'למעני למעני'. למדנו מכאן שההודאה לקב"ה כרוכה בתחנונים והתחנונים כרוכים בהודאה. אנו מתפללים לה' יחד עם בטחוננו בהשגחתו ובדאגתו לנו. (קביעה זו מסתייעת מהפסוק העוצמתי מההלל, המשלב הודאה ובקשה - 'מן המצר קראתי יה ענני במרחב יה') ההלל לא נאמר רק כשהכל הושלם. ההלל נמצא גם כשצללים ואורות עדיין מעורבים זה בזה.

על מי נאמר ספר תהלים

ר' אליעזר: על דוד וצרותיו הפרטיות

ר' יהושע: על צרותיו של עם ישראל לאורך ההיסטוריה

חכמים: מה שבלשון יחיד נאמר על דוד, מה שבלשון רבים נאמר על הכלל

משמעות לשונות מזמורי התהלים

מזמור הפותח ב'למנצח בנגינות': מוסב על העתיד

מזמור הפותח ב'משכיל': נאמר לאדם שמסרו לרבים

'מזמור לדוד': קודם שרתה על דוד השכינה ואז אמר שירה

'לדוד מזמור': קודם אמר דוד שירה ואז שרתה עליו השכינה.

פירוש המילה 'הללויה'

ר' יוחנן: אלו שתי מילים ומשמעותן הללו את ה',

ריב"ל (א): זוהי מילה אחת ומשמעותה הללו את ה',

ריב"ל (ב): זוהי מילה אחת ומשמעותה הללו הרבה פעמים,

אין השכינה שורה מתוך עצבות אלא רק מתוך שמחה של מצוה

שמחה קריטית גם לעניין לימוד תורה

אמנם בלימוד תורה יש גם עניין לדאוג שהתלמידים ישבו ביראה לפני הרב. אבל ניתן לחלק בין תחילת השיעור (בשמחה) לסופו (ביראה), או בין הרב (בשמחה) לתלמידים (ביראה)

מי חיבר את ההלל

שמואל ור' אליעזר: משה ובני ישראל

ר' אלעזר בר"י וחכמים: נביאי דור המדבר (משה מרים אהרן ונביאים נוספים)

ר' יהודה: יהושע בן נון ובני ישראל, (במלחמה עם מלכי כנען)

ר' אלעזר המודעי: דבורה הנביאה וברק בן אבינועם, (במלחמה עם סיסרא)

ר' אלעזר בן עזריה: חזקיה וחכמי דורו, (כשצר עליהם חזקיה)

ר' עקיבא: חנניה מישאל ועזריה (בתוך כבשן האש)

חבריו של ראב"י: דוד המלך

נוסח הברכות

הבדלי נוסח בין ברכות זהות

ברכת גאולה - בתפילה (שעיקרה תחנונים) - מברכים גואל ישראל (כלפי העתיד)
 בק"ש ובליל הסדר (שעיקרן הודאה) - מברכים גאל ישראל (כלפי העבר)

נוסח הקידוש - בתפילה (שעיקרה תחנונים) - מברכים קדשנו (כלפי העתיד)
 בקידוש על הכוס (שעיקרן הודאה) - מברכים אשר קידשנו (כלפי העבר)

ברכת הישועה - בתפילה (שעיקרה תחנונים) - מברכים מצמיח קרן ישועה (אנו מפרשים את כוונתנו)
 בהפטרה (שעיקרן הודאה) - מברכים מגן דוד (כדי להזכיר את דוד המלך)

הזכרת האבות ודוד המלך

1. ה' הבטיח לדוד שהוא יעשה לו שם (כמו של הגדולים) ולכן מזכירים אותו.
2. ה' הבטיח לאברהם שהוא (א-להי אברהם) ובנו (א-להי יצחק) ונכדו (א-להי יעקב) יזכרו בתפילה אבל החתימה ("בך יברך ישראל") תהיה רק בו (ברוך אתה ה' מגן אברהם)

ברכת הזמן

זקני פומבדיתא: בכל השבת (בתפילה ובקידוש) - מקדש השבת,
 בכל ה'י"ט (בתפילה ובקידוש) - מקדש ישראל והזמנים,

רבא: בכל תפילה (בין בשבת ובין ב'י"ט) - מקדש ישראל,
 בקידוש של שבת - מקדש השבת,
 בקידוש של י"ט - מקדש ישראל והזמנים.

הלכה כזקני פומבדיתא

טעמים של זקני פומבדיתא:

שבת - קבועה ולכן מזכירים רק את קדושתה,

י"ט - ישראל מקדשים אותו ולכן קודם מזכירים את ישראל ואז את הזמן,

טעמו של רבא:

קידוש - מקדשים לבד - המוקד הוא קדושת היום ולכן רבא מסכים עם זקני פומבדיתא,

תפילה - מתפללים בציבור - המוקד הוא בציבור ולכן מזכירים רק את קדושת ישראל.

דחיה לשיטת רבא:

לפעמים מתפללים ביחיד,
 ולפעמים מקדשים ברבים!